

Klimatkontrakt 2030

Mellan Järfälla kommun och myndigheterna
Energimyndigheten, Vinnova, Formas, Tillväxtverket,
Trafikverket, Naturvårdsverket samt Viable Cities.

VERSION 2023

Klimatkontrakt 2030

Innehåll

Klimatkontrakt 2030	4
1. Syftet med Klimatkontrakt 2030	5
2. Parter	5
3. Kommunens åtaganden	5
3.1. Kommunens klimatmål.....	5
3.2. Strategi.....	7
3.4. Samverkan med näringsliv, akademi och medborgare.....	9
3.5. Klimatinvesteringsplan.....	11
3.6. Digitalt stöd för genomförandet.....	11
3.7. Innovationsnav för klimatneutrala kommuner.....	12
3.8. Klimatanpassning.....	12
3.9. Klimatsmart mobilitet.....	13
3.10. Rapportering och uppföljning.....	14
4. Viable Cities åtaganden	14
4.1. Samordning Klimatkontrakt 2030.....	15
4.2. Smart policyutveckling.....	15
4.3. Innovation.....	15
4.4. Samordnad finansiering.....	16
4.5. Samspel med EUs mission klimatneutrala städer.....	16
5. Myndigheternas åtaganden	17
5.1. Smart policyutveckling.....	17
5.2. Stöd till forskning, innovation och utveckling.....	17
5.3. Samordnande insatser kring finansiering.....	18

5.4. Deltagande i europeiska initiativ för hållbara städer.....	18
6. Strategiska utvecklingsprojekt 2024.....	19
6.1. Governance.....	19
6.2. Klimatinvesteringsplaner.....	20
6.3. Konkurrenskraft genom omställning.....	21
6.4. Medborgarengagemang.....	21
6.5. Systemdemonstratorer.....	22
6.6. Mission klimatneutrala städer 2030 internationellt.....	22
7. Gemensamt arbete kring uppföljning, utvärdering och uppdatering.....	23
7.1. Viktigaste uppdateringar för kommunen.....	23
7.2. Mest angelägna erfarenheter att dela för kommunen.....	24
7.3. Viktigaste uppdateringar för Viable Cities.....	25
7.4. Viktigaste uppdateringar för myndigheterna.....	28
9. Kontraktet.....	29
Klimatkontrakt 2030.....	30
Bilaga 1 - Länkar till dokument.....	31

Klimatkontrakt 2030

Klimatfrågan är vår tids största utmaning. En samhällsutmaning som är både lokal och global och samtidigt ömsesidigt förstärkande av andra samhällsutmaningar som på ett fundamentalt sätt påverkar samhällets utveckling och hotar förutsättningarna för jorden. De arbetssätt vi hittills använt för att traditionellt utveckla vårt samhälle räcker inte längre. Vi måste arbeta på helt nya sätt. Tillsammans bygger vi en rörelse bland många aktörer i samhället för att nå missionen Klimatneutrala städer 2030 med ett gott liv för alla inom planetens gränser.

Klimatkontrakt 2030 är ett verktyg för att nå detta. Det är ett långsiktigt åtagande som säkrar ett utvecklat samarbete mellan städerna och den statliga nivån. Utgångspunkten för arbetet är att ett ökande antal svenska kommuner och samhällen samlar en bredd av aktörer och mobiliserar på många nivåer – lokalt, regionalt, nationellt, internationellt – för att bana väg för snabbare omställning till klimatneutralitet och hållbarhet i Sverige, Europa och världen. De städer och myndigheter som tillsammans med Viable Cities arbetar med Klimatkontrakt 2030 är föregångare som har ambitionen att bana väg för en bredare omställning som involverar många fler.

Klimatkontrakt 2030 är ett verktyg för att utveckla en mer ändamålsenlig samhällsstyrning vilket benämns som governance. Governance innebär att många aktörer på olika styrvivåer arbetar tillsammans för att gemensamt gå bortom det man som enskild aktör har direkt rådighet över för att förverkliga mål och mission. Det innebär ett systemskifte mot ett helhetstänkande inom offentlig förvaltning och en mer nätverksbaserad styrning.

Governance syftar på processen och strukturen för att styra, leda och reglera en organisation, ett samhälle eller ett system. Det handlar om hur beslut tas, hur mandat och ansvar fördelas, och hur regler och riktlinjer upprätthålls och efterlevs. Det är en komplex process som involverar politiska, ekonomiska, tekniska och sociala aspekter som i sin tur kräver samarbete och engagemang från en bredd av samhällsaktörer.

Klimatkontrakt 2030 skapar ett sammanhang som katalysator för nya, innovativa former av samarbete mellan städer, näringsliv, akademi, forskningsinstitut och civilsamhälle och bidrar därmed till utvecklad governance. Detta stärker förutsättningarna att mobilisera och driva en gemensam hållbar utveckling i en nutid och ett samhälle som i allt högre grad präglas av komplexitet.

Tillsammans bygger vi förmåga steg för steg att ställa om snabbare!

1. Syftet med Klimatkontrakt 2030

Syftet med detta Klimatkontrakt är att öka tempot i klimatomställningen i städer inom ramen för Agenda 2030 och samtidigt bidra till en fortsatt återhämtning och utveckling av svensk ekonomi i en tid som präglas av flera sammanlänkade kriser.

Klimatkontraktet uttalar parternas avsikt att höja ambitionen inom hållbar stadsutveckling och klimatomställning. Klimatkontraktet ger även Sverige och svenska städer goda förutsättningar att vara internationella föregångare i städernas klimatomställning. Detta ska uppnås genom ömsesidiga och långsiktiga åtaganden om insatser från de undertecknande statliga myndigheternas, innovationsprogrammet Viable Cities och kommunens sida.

2. Parter

Parter i Klimatkontrakt 2030 är:

- Järfälla kommun.
- Myndigheterna: Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas), Naturvårdsverket, Statens Energimyndighet (Energimyndigheten), Tillväxtverket, Trafikverket och Verket för innovationssystem (Vinnova).
- Strategiska innovationsprogrammet Viable Cities¹.

3. Kommunens åtaganden

3.1. Kommunens klimatmål

Järfällas övergripande styrdokument inom hållbarhetsområdet är översiktsplanen och miljöplanen. I dessa dokument återfinns ett flertal mål, åtgärder och nyckeltal som syftar till att främja en hållbar utveckling i linje med såväl nationella som globala klimatmål. Översiktsplanens huvudmål är att erbjuda bästa möjliga förutsättningar för hållbar utveckling för de som lever och verkar i kommunen.

Under 2021 startades arbetet upp med att revidera och digitalisera Järfällas översiktsplan. Målet om en klimatneutral kommun ska integreras i den nya översiktsplanen och Agenda 2030-målen beaktas under hela processen. Man har tagit fram 15 principer för hållbar utveckling som alla ligger till grund för den

¹ Viable Cities är ett strategiskt innovationsprogram som finansieras av Energimyndigheten, Vinnova och Formas. Programmet har en löptid från 2017 till 2030 och har cirka 130 medlemmar, Vårdorganisation är KTH.

kommande hållbarhetsbedömningen av nya översiktsplanen. Fyra framtagna målbilder visar vägen för översiktsplanens fortsatta framtagande:

- Ett klimatpositivt och innovativt samhälle
- Rustat för framtiden med stärkta natur- och vattenmiljöer
- En attraktiv stadskärna och kommundelar med tydlig identitet
- Inkluderande och levande boendemiljöer

Sammanfattningsvis syftar målbilderna till att främja en hållbar utveckling i Järfälla med sikte på år 2050. Klimat, grönstruktur, trygghet, jämlikhet och hälsa är alla viktiga byggstenar för framtidens Järfälla och målsättningarna knyter väl an till Viable Cities vision.

Förutom översiktsplanen återfinns ett stort antal miljörelaterade mål i Järfällas miljöplan. Miljöplanen hanterar den ekologiska dimensionen och utgår från de regionalt prioriterade miljömålen. I februari 2023 antogs Järfällas nya miljöplan, med nya och skärpta mål inom områdena minskad klimatpåverkan, frisk luft, god bebyggd miljö, giftfri vardag, ett rikt växt- och djurliv samt hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet. Järfällas målsättning om klimatneutralitet har integrerats i miljöplanen för att skapa en röd tråd i kommunens klimatrelaterade åtaganden.

Miljöplanens inriktningsmål inom minskad klimatpåverkan lyder:

Järfälla ska vara klimatneutralt 2030 och klimatpositivt 2050 och alltid sträva efter att energieffektivisera. Järfälla ska ta sitt ansvar för att bidra till det globala klimatmålet, i enlighet med Parisavtalet.

Utöver inriktningsmålet innehåller Miljöplanen även ett antal effektmål kopplat till klimatomställningen, bland annat att utsläppen av växthusgaser i Järfälla som geografisk yta ska minska med minst 15 procent per år, i enlighet med koldioxidbudgeten.

Under hösten 2023 revideras Järfällas klimat- och energiplan. Klimat- och energiplanen berör samtliga kommunala verksamheter och pekar ut de områden kommunen och dess bolag ska arbeta med för att minska sin klimatpåverkan. Kommunorganisationens del av utsläppen är relativt små i förhållande till de totala utsläppen inom kommunen, varför klimat- och energiplanen även berör och inkluderar kommuninvånarna och företag i kommunen. För att tydliggöra vilka åtgärder som krävs för att nå målet om klimatneutralitet samt vilka kostnader och besparingar som finns kopplade till klimatomställningen integreras åtgärder och kostnader i den nya klimat- och energiplanen.

Mål och åtgärder med bäring inom klimatområdet återfinns även i ett flertal andra sektorsspecifika styrdokument. Nedan listas ett urval:

- Avfallsplan – framtagen tillsammans med nio andra norrortskommuner samt dess gemensamma avfallsbolag (SÖRAB). Avfallsplanen innehåller konkreta mål och nyckeltal som följs upp årligen. Ett av huvudsyftena med avfallsplanen är att minimera negativ miljö- och klimatpåverkan kopplat till avfallshantering.
- Cykelplan – syftar till att stödja utformningen av nya stadsmiljöer som främjar cykeln som transportsätt. Innehåller ett övergripande mål om att cykeltrafikens andel av det totala resandet ska öka från cirka 5 % till 20 % år 2030.
- Gångplan – syftar till att standardisera en gångvänlig stadsmiljö för att bidra till en attraktiv, trygg och hållbar stad. Gångplanens mål är att Järfälla 2030 ska vara en av Stockholmsregionens mest gångvänliga kommuner.
- Handlingsplan för Klimatneutrala Barkarbystaden 2030 – togs fram inom ramen för Klimatneutrala städer 2030. Innehåller ett fyrtiotal åtgärder inom områdena energi, hållbar mobilitet, klimatneutral byggnation, innovation och samverkan samt klimatanpassning och kolsänkor med syfte att säkerställa Barkarbystadens fortsatta utveckling mot målet om en klimatneutral stad. Handlingsplanen för Klimatneutrala Barkarbystaden antogs i kommunstyrelsen i december 2021.
- Klimatanpassningsplan – syftar till att öka beredskapen för de negativa konsekvenser som ett förändrat klimat innebär. Innehåller prioriterade åtgärder för att minska kommunens sårbarhet för översvämning, skyfall och värmeböljor. Antogs i kommunfullmäktige 2022.
- Koldioxidbudget – beskriver Järfällas territoriella koldioxidutsläpp och redogör för de utsläppsminskningar som krävs för att kommunen ska bidra till Parisavtalets 2-gradersmål. Järfällas största källor till klimatrelaterade utsläpp är transporter och byggnation, och utsläppen måste minska med ca 13 % per år.
- Kvalitetsprogram för Barkarbystaden – visar vägen för hur Barkarbystadens utformning kan bidra till ett resurseffektivt, innovativt och hållbart samhälle. Kvalitetsprogrammet för Barkarbystaden III innehåller fem olika strategier med tillhörande kvalitets- och hållbarhetsmål.
- Trähusstrategi – syftar till att visa hur trähusbyggandet i Järfälla kan öka, vilket främjar en hållbar stadsutveckling och bidrar till uppfyllandet av Järfällas klimatmål.

Genom att underteckna Klimatkontrakt 2030 på nytt ges kommunen ytterligare möjligheter att snabba på omställningsarbetet.

3.2. Strategi

Med utgångspunkt i Järfällas mål, budget och styrdokument vill kommunen ligga i framkant gällande smart, innovativ och hållbar stadsutveckling. I den politiska plattformen för 2022-2026 nämns grön tillväxt och hållbar utveckling som ett av 16

fokusområden, där punkter inom bland annat solenergi, koldioxidbudget, Agenda 2030 och hållbarhetskrav i markanvisning prioriteras.

Miljöledningssystemet är kommunens viktigaste strategiska verktyg för att konkretisera miljöplanens mål och arbeta förvaltningsövergripande med hållbarhetsfrågor. Samtliga av kommunens förvaltningar är miljödiplomerade enligt Svensk Miljöbas standard. All personal ska ha genomgått en grundläggande miljöutbildning och revision av ledningssystemet sker årligen. Genom miljödiplomeringen arbetar kommunen tvärsektoriellt med miljö- och klimatmål och samordnare från respektive förvaltning träffas regelbundet för att diskutera utmaningar och möjligheter i de olika verksamheterna. Kommunen har även en miljöstrategisk grupp som regelbundet samlar olika kompetenser till ett forum för dialog och utveckling av kommunens miljöarbete. Även detta lägger en god grund för förvaltningsövergripande arbete och att motverka stuprör.

Fordon och persontransporter står för majoriteten av utsläppen i Järfälla kommun som geografiskt område. För att minska utsläppen från transporter har kommunen skrivit under för utvecklingen av tunnelbana till Barkarby. Spårbunden trafik för regionaltåg gör Järfälla till en knutpunkt och underlättar en omställning av transportsystemet och flertalet satsningar inom mobilitet, gång och cykel genomförs löpande.

För att Järfälla ska kunna driva arbetet mot klimatneutralitet behövs olika typer av stöd såväl staten som EU. Regelverk, lagstiftning, styrmedel och statligt stöd behöver stötta kommunernas klimatomställning och kommunen behöver fortsatt kunna söka stöd för klimatrelaterade insatser.

3.3. Organisation och ledning

Kommunstyrelsen ansvarar för den översiktliga samhällsplaneringen, utvecklingen och uppföljningen av ställda mål, med stöd av kommunens förvaltningar. Genom kommunens miljöledningssystem ges möjligheten att arbeta förvaltningsövergripande med miljö- och klimatfrågor och förankra dessa i hela organisationen.

2023 genomfördes en organisationsförändring och Järfällas tidigare miljöstrategiska enhet breddades till en hållbarhetsenhet. Enheten för hållbar utveckling hanterar strategiska frågor inom såväl ekologisk som social hållbarhet och säkerställer att arbetet förankras hos samtliga förvaltningar. Enheten är organisatoriskt placerad under kommunstyrelseförvaltningen vilket ger goda möjligheter att bidra som stödfunktion och integrera klimatfrågan i planprocesser, upphandlingar och samhällsbyggnadsprojekt som kräver hållbarhetskompetens.

Genom ett initiativ från kommunen har bolaget Barkarby Science bildats, en plattform för samverkan mellan offentlig sektor, akademi och näringsliv. Styrelsen består av kommunstyrelsens ordförande samt aktörer från näringslivet och kommunens fastighetsbolag. Därutöver har en avsiktsförklaring formulerats med Södertörns Högskola och KTH. Barkarby Science leder och deltar i ett flertal innovativa projekt och verksamheten fokuserar på fyra programområden: den attraktiva staden, den cirkulära staden, den klimatsmarta staden och framtidens mobilitet. Barkarby Science erbjuder en unik arena för att samarbeta, innovera, testa och samarbeta kring hållbara lösningar och genom ett nytt projekt skapas just nu förutsättningar att använda Barkarbystaden som testbädd.

För att accelerera omställningsarbetet och undvika stuprör har kommunen under 2023 arbetat tvärsektorielt för att implementera Järfällas koldioxidbudget. Utöver regionalt samarbete inom Klimatarena och andra samverkansforum har en intern klimatorganisation startats upp, med syfte att synliggöra vikten av att integrera flera olika verksamheter i klimatomställningsarbetet. Järfälla är en snabbt växande kommun vilket skapar möjligheter att planera för en långsiktigt hållbar stad, men det kräver resurser och ett gemensamt samarbete för att främja synergier och undvika målkonflikter. Den interna klimatorganisationen kan fortsätta utvecklas för att etablera en lokal omställningsfunktion med relevanta kompetenser för att snabba på implementeringen av koldioxidbudgeten.

3.4. Samverkan med näringsliv, akademi och medborgare

Kommunen samverkar med näringsliv och civilsamhälle genom ett flertal funktioner, exempelvis energi- och klimatrådgivningen, CERO-analyser, boendemässor samt via det kommunala näringslivsbolaget och Barkarby Science.

Under 2023 har ett Stockholmsregionalt nätverk byggts upp, *Klimatarena*, där Järfälla deltar i flertalet arbetsgrupper kring klimatomställning inom bygg och anläggning. Järfälla har tillsammans med flera andra kommuner och företag skrivit under ett *klimatlöfte*, med mål att alla bygg- och anläggningsprojekt i Stockholms län både byggs och byggs om klimatneutralt och förvaltas resurseffektivt senast 2030. Målet är att accelerera klimatomställningen av länets byggsektor tillsammans med Region Stockholm, Länsstyrelsen i Stockholms län samt verksamma aktörer inom bygg- och anläggningssektorn.

Järfälla har även genomfört egna dialogträffar med byggaktörer verksamma i Barkarbystaden för att diskutera möjligheter och utmaningar i arbetet med att bygga den klimatneutrala staden. Dialogträffarna har varit givande och kan med fördel utvecklas vidare under kommande år.

Flera av arbetspaketen inom Klimatneutrala Järfälla 2030 innefattar en bred samverkan mellan olika aktörer. Projektgruppen består förutom av kommunen även

av representanter från olika företag, akademi och civilsamhälle. Inom ramen för projektet har bland annat ett samverkansnätverk för bostadsrättsföreningar i Järfälla startats upp, med syfte att höja kunskapen om energieffektivisering och förnybar energi, samtidigt som föreningarna kan inspirera varandra till att spara både pengar och utsläpp genom att utnyttja fastigheternas fulla potential. Dessutom ser kommunen ett behov av att öka energieffektiviteten även hos fastigheter i det äldre beståndet, där en samverkansplattform kan underlätta för att främja kunskapsutbyte och inspiration.

Under pandemiåren var möjligheten till fysiska träffar och boendemässor begränsad, något som tagits upp igen under 2023. Kommunen har anordnat Järfällafestivalen och Barkarbystadens dag, med syfte att möta invånare och informera och samverka kring olika frågor. Det är viktiga mötesplatser och ett forum för dialog och engagemangsskapande bland invånare, inte minst gällande hållbarhetsfrågor och Järfällas fortsatta utveckling.

Kommunens demokratiarbete lyfter särskilt barnens rätt att påverka och man har arbetat aktivt med barnhearing i framtagandet av den nya avfallsplanen. Därtill har kommunen nyligen beslutat att införa e-förslag under namnet Järfällaförslag som innebär att medborgare direkt kan lämna förslag och samla underskrifter för att lyfta förslaget politiskt.

Järfällas näringslivsarbete är sedan 2023 integrerat i kommunens ordinarie verksamhet under kommunstyrelsen. Samverkan mellan kommun och näringsliv är viktigt för att ta ytterligare kliv inom klimatomställningen och skapar möjligheter till nya samarbeten inom exempelvis mobilitet, laddinfrastruktur, energieffektivisering och andra klimatrelaterade frågor. Kommunens energi- och klimatrådgivning etablerar också en god kontakt med lokala företag, föreningar och invånare. Energi- och klimatrådgivarna ger kostnadsfri, opartisk energirådgivning vilket främjar energieffektiva bostäder, fler laddplatser, solceller samt en ökad kunskap kring förnybar energi.

Järfälla deltar även i ett stort antal nationella nätverk rörande hållbar samhällsutveckling. Genom dessa samverkansytter kan Järfälla dela med sig av sina erfarenheter, ta del av andra kommuners resultat och skapa nya samarbetsformer över kommungränserna. De nätverk Järfälla deltar i som har bäring inom hållbarhetsområdet är bland annat Klimatarena, Länsstyrelsens miljö- och samhällsbyggnadsråd, Fossilfritt Sverige, Ressmart, Storsthlm's Energikontor, Klimat- och energirådgivningen, Stockholm FLEX elmarknader samt Vattensamverkan. Järfälla är även medlem i Klimatkommunerna.

3.5. Klimatinvesteringsplan

Hösten 2022 genomfördes en klimatberäkningsstudie, med kostnads- och utsläppsberäkningar knutna till målet om klimatneutralitet 2030. Syftet med beräkningarna var att skapa en uppdaterad bild av dagens utsläppsläge och ett tydligt estimat av totalekonomi för omställningen. Fokus för analyserna var att ta fram estimat på investeringsbehov, energibesparingar och hälsovinster kopplat till transportsystemet, byggnader, uppvärmning och arbetsmaskiner. Järfälla har även använt verktyget Futureproofed för att beräkna kostnader och besparingspotential från konkreta klimatåtgärder.

Dessa kalkyler ligger till grund för framtagandet av Järfällas nya *klimat- och energiplan*, som kommer att innehålla ett flertal klimatåtgärder med tillhörande utsläppsbesparingar, kostnader och beräknad återbetalningstid på samhällsnivå. Klimat- och energiplanen motsvarar därför Järfällas klimatinvesteringsplan. Klimat- och energiplanen befinner sig på remiss under hösten 2023 med förväntat antagande 2024.

Medel för miljö- och klimatrelaterade åtgärder söks regelbundet i olika utlysningar, exempelvis från Trafikverket rörande dagvattenlösningar, anläggande av gång- och cykelvägar samt andra åtgärder som främjar ett hållbart transportsystem. Dessa medel är avgörande för att kommunen ska kunna driva de åtgärder som krävs för att påskynda klimatomställningen.

3.6. Digitalt stöd för genomförandet

En viktig del i Järfällas klimatomställning är digitala uppföljningsstöd. Kommunens befintliga verktyg för uppföljning av miljömålen är Miljöbarometern, där utvecklingen för respektive indikator kan följas över tid. Öppna digitala verktyg skapar transparens och möjliggör för medborgarengagemang och delaktighet, vilket är positivt ur ett klimatomställningsperspektiv. Kommunen utreder även möjligheten att implementera ett verktyg för visualisering av hållbara transporter och ser positivt på den utveckling som sker inom digitaliseringsområdet.

Utöver Miljöbarometern använder Järfälla kommun ett flertal andra digitala verktyg som stöd i planering, uppföljning och genomförande av klimatrelaterade mål och åtgärder. Sedan 2021 deltar Järfälla i One Planet City Challenge (OPCC) och rapporterar in statistik och klimatdata till en standardiserad dataplattform ledd av CDP och ICLEI. En gemensam, standardiserad dataplattform möjliggör långsiktig uppföljning och jämförelse.

Förra året påbörjades det omfattande arbetet med att digitalisera Järfällas översiktsplan. Syftet med digitaliseringen är att skapa tillgänglighet och interaktion samt säkerställa att planen är uppdaterad och aktuell i en snabbt växande kommun. Kommunens förvaltningar arbetar med ständiga förbättringar rörande

digitala verktyg för samhällsplanering och det finns en vilja att utveckla en liknande digital tvilling som återfinns i Göteborgs Stad. Genom att synliggöra staden genom dataspelsliknande former kan man nå ut till en bredare målgrupp och engagera yngre personer i exempelvis ett samråd inför en ny detaljplan.

Ett utvecklingsområde framöver är att samla och synkronisera de digitala verktyg där så är möjligt, för att undvika att likartad information återfinns på flera plattformar och skapa en tydlighet såväl internt som externt.

3.7. Innovationsnav för klimatneutrala kommuner

Att vara engagerade i både regionala och nationella nätverk och ta del av innovation samt sprida kunskap och resultat är en förutsättning för att nå klimatneutralitet till 2030.

Kommunen är som tidigare nämnts delägare i bolaget Barkarby Science och kommunen ser bolaget som en viktig innovationsplattform för hållbara, innovativa lösningar. Barkarby Science ingår i ett nätverk med andra innovationsnoder i Stockholms län som kallas för NOD. Inom ramen för det nätverket och andra innovationsnoder i länet, såsom digital demo och Electricity, ser Järfälla kommun möjligheter att tillsammans driva innovativa lösningar för klimatomställning på regional nivå. I NOD ingår Södertälje Science Park, Flemingsbergs science Park, Kista Science city, Stockholm science Park, Barkarby Science och Stockholm Business Region. Kommunen deltar också i ett regionalt innovationsnätverk som är under uppbyggnad, där länets kommuner ingår. Fokus i detta nätverk är ledarskap, kulturförändring och hållbara strukturer för förändringsarbete.

Genom Viable Cities har Järfälla kommun givits möjligheten att delta i utvecklingsprojektet Accelereras utbildningsinsatser inom innovationsledning. Kommunen har genomfört en nulägesanalys för att mäta digital mognad och innovationsledningsförmåga, och ett antal relevanta kompetenser i Järfälla har valts ut att delta på Accelereras innovationsutbildningar för att effektivisera förmågan att samverka och leda komplexa projekt.

3.8. Klimatanpassning

I Järfälla kommun har ekosystemtjänster och grönbå värden givits stort utrymme och över 30 % av kommunens yta är skyddad som naturreservat. En analys av grönbå värden med fokus på ekosystemtjänster har tagits fram för att tidigt kunna integrera dessa värden i samhällsbyggnadsprocessen. Analysen med tillhörande kartor ska fungera som ett planeringsunderlag som lyfter de ekosystemtjänster som behöver prioriteras för att säkerställa en hållbar markanvändning i kommunen.

En grönbå struktur integrerar grönområden och dagvattenhantering med stadsbebyggelsen och leder till bättre förutsättningar att hantera framtida

klimatförändringar. För att hantera dagvattnet i Barkarbystaden har en mångfunktionell park utvecklats, Kyrkparken. Kyrkparkens dagvattenanläggning består av flera dammar där vattnet både renas, fördröjs och magasineras medan det leds bort från parkområdet. Kyrkparken planerades för att uppfylla flera funktioner, dels ur ett klimatanpassningsperspektiv men även för att främja rekreation och social interaktion.

Under 2022 antogs Järfällas nya klimatanpassningsplan. Planen utgår från tidigare genomförd klimat- och sårbarhetsanalys med tillhörande åtgärdslista och syftar till att synliggöra vilka klimatanpassningsåtgärder som bör prioriteras för att säkerställa en resilient kommun.

Flera åtgärder är genomförda, exempelvis en värmestresskartering för att utreda vilka platser i kommunen som är extra utsatta för hetta vid värmeböljor. Kommunen har även skickat ut en informationsfolder till fastighetsägare för att öka kunskapen kring klimatiförändringar och hur man som fastighetsägare kan öka sin beredskap och vidta förebyggande åtgärder. Järfälla driver även det Vinnovafinansierade projektet SVIKT, Smarta Växter i Klimatets Tjänst. Inom projektet testas och utvecklas nya, kostnadseffektiva och skalbara metoder för upptag av koldioxid och rening av förorenad mark.

För att möta framtida klimatiförändringar behöver klimatanpassningsperspektivet lyftas upp och integreras ännu tydligare i samhällsbyggnadsprocessen. Nya tekniker för dagvattenhantering och koldioxidlagring kan testas, samtidigt som naturliga ekosystemtjänster och befintliga grönområden bevaras.

3.9. Klimatsmart mobilitet

Järfälla är en föregångskommun inom smart mobilitet och innovation. Genom ett unikt samarbete mellan kommunen, SL, Nobina, KTH och Barkarby Science har man utvecklat och integrerat ny teknik, kollektivtrafik och infrastruktur. I Järfälla trafikerar Sveriges första elektriska BRT-linje mellan Akalla – Barkarbystaden till dess att tunnelbanan är färdigbyggd. Utöver detta har applikationen Travis implementerats i Barkarbystaden, en MaaS-lösning som samlar flera färdmedelsalternativ i en och samma app.

För att minska utsläppen från transporter har kommunen skrivit på för utvecklingen av tunnelbana till Barkarby. Spårbunden trafik för regionaltåg gör Järfälla till en knutpunkt och underlättar en omställning av transportsystemet. Kommunen har även upphandlat en logistiklösning för att minska antalet byggtransporter in i Barkarbystaden. Logistiklösningen samordnar byggtransporterna och säkerställer en tillräckligt hög fyllnadsgrad, vilket leder till färre tunga transporter in i etableringsområdet och minskade utsläpp och buller. Målsättningen är att

logistiklösningen ska medföra positiva effekter för boende, näringsidkare och byggaktörer.

Inom ramen för Klimatneutrala Järfälla 2030 genomförs ett arbetspaket som testar ett nytt sätt att genomföra resvaneundersökningar. Genom att analysera mobiltelefonrörelser i transportsystemet kan man skapa en mer komplett bild av de totala transportrörelserna till valda målpunkter. Datan ligger till grund för utvecklingen av ett nytt visualiseringsverktyg som visar restidskvoten mellan olika transportmedel till givna platser i Järfälla. Det är viktigt både ur ett kommunikationsperspektiv men även i planeringen för att analysera vilka platser som är i behov av stärkta, hållbara mobilitetslösningar.

Transporter är den enskilt största utsläppskällan i Järfälla kommun och därför behöver satsningar inom hållbar samhällsplanering, elektrifiering, gång och cykel kontinuerligt genomföras och utvecklas.

3.10. Rapportering och uppföljning

De mål och indikatorer som finns kopplade till kommunens miljörelaterade styrdokument följs upp årligen i samband med verksamhetsberättelsen och årsredovisningen. För att främja god transparens och möjliggöra för medborgare och andra intressenter att följa Järfällas utveckling inom miljöområdet redovisas all statistik på Miljöbarometern².

Järfälla deltar i One Planet City Challenge (OPCC) och rapporterar därmed in statistik och klimatdata till en internationell dataplattform ledd av CDP och ICLEI. Genom att rapportera in klimatdata får kommunen ta del av feedback och förslag på förbättringsåtgärder. En gemensam, standardiserad dataplattform möjliggör även långsiktig uppföljning och jämförelse och kommunen har som ambition att fortsätta denna rapportering. Kommunens koldioxidbudget har även digitaliserats och uppdaterats för att ytterligare synliggöra och förenkla uppföljningen av denna.

4. Viable Cities åtaganden

Innovationsprogrammet Viable Cities genomförs i bred samverkan, för att bidra till att ställa om till klimatneutrala städer 2030 som en del i det svenska åtagandet att uppfylla mål i Agenda 2030 och Parisavtalet. I detta ingår att vara internationella föregångare i städers omställning.

Viable Cities arbetar med en bredd av aktörer på tvärs över vetenskapliga discipliner, branscher och samhällssektorer. Det kopplar samman excellenta forskningsmiljöer

² <https://jarfalla.miljobarometern.se/>

med stora och små företag inom en rad branscher samt offentliga verksamheter och civilsamhällesorganisationer.

Inom ramen för den roll som Viable Cities har som strategiskt innovationsprogram kommer programmet att verka för följande:

4.1. Samordning Klimatkontrakt 2030

Det sker nu en allt snabbare mobilisering kring omställningen lokalt, nationellt och internationellt där klimatkontrakten används som verktyg. Det kräver en bättre förmåga att samordna arbetet och kontinuerligt vidareutveckla kontrakten för att åstadkomma; uppskalning, breddning, replikerbarhet, prioritering samt en mer effektiv samordning av möten och dialoger mellan aktörerna.

Viable Cities programkontor utvecklar därför en samordningsfunktion för Klimatkontrakt 2030 i Sverige för att ytterligare stödja processen med klimatkontrakt där myndigheternas, kommunernas och övriga relevanta aktörers åtaganden utvecklas och vässas steg för steg. Detta görs parallellt med insatser för implementering och skalning för att på ett bättre sätt att driva på omställningen. Samordningsfunktionen ska stödja uppbyggnaden av aktörernas gemensamma förmåga till omställning från kunskap till implementering och utveckla processen för klimatkontrakten till nästa nivå – såväl i ett lokalt, nationellt som internationellt sammanhang.

Samordningsfunktionen ska höja kunskapen och skapa bättre möjligheter för kommuner och aktörer att på lokal nivå dra nytta av och utveckla arbetsätt för att tillvarata de omfattande policypaket på EU-nivå som är ett resultat av European Green Deal (exempelvis Fit for 55 och taxonomiförordningen för hållbara investeringar).

4.2. Smart policyutveckling

Viable Cities avser fortsatt vara en mobiliserande aktör kring policy och regelverk med tillhörande insatser inom smart policyutveckling. Dels handlar detta om att ge kommuner bättre överblick avseende nuvarande och kommande svensk och europeisk lagstiftning, regler och normer av relevans för städers klimatomställning (exempelvis policypaketet Fit for 55). Dels innefattar det processtöd för förändring av regelverk och normer för att i praktiken underlätta klimatomställningen. Detta kopplar till myndigheternas åtaganden (se avsnitt 5.1) samt utvecklingsarbetet kring systemdemonstratorer (se avsnitt 6.5).

4.3. Innovation

Viable Cities avser utveckla sin roll som föregångare och intermediär (systemkopplare, mellanrumsledare, gränsgångare) för att stärka de koordinerande,

mobiliserande och faciliterande insatserna i det framväxande ekosystemet för missionen om Klimatneutrala städer med ett gott liv för alla inom planetens gränser.

För att underlätta för kommuner att implementera innovation som påskyndar klimatomställningen, kommer Viable Cities bidra med kompetensnätverk och processtöd, bland annat genom att kroka arm med andra strategiska innovationsprogram i den fortsatta utvecklingen av Klimatkontrakt 2030. Det gäller framför allt inom mobilitet, energi, byggd miljö, cirkulär ekonomi, hälsa och digitalisering. Utifrån samarbetsavtalet som finns med det strategiska innovationsprogrammet Drive Sweden kring klimatsmart mobilitet kommer samverkan utvecklas ytterligare med såväl städer som myndigheter kring detta område, inte minst med Trafikverket. Inom digitalisering för klimatomställning kommer arbetet utvecklas vidare med det nyligen inrättade Urban Twin Transition Centre.

4.4. Samordnad finansiering

Viable Cities kommer på följande sätt understödja kommuners behov av finansiering av klimatomställning och verka för samarbete och synergi mellan myndigheter och andra aktörer som finansierar klimatomställning och hållbar stadsutveckling.

- Viable Cities kommer fortsätta arbeta med utvecklade former för finansiering kopplat till Klimatkontrakt 2030 med de 23 städerna och de sex myndigheterna som är involverade i detta.
- Viable Cities kommer tillsammans med myndigheterna utveckla arbetet inom samordnad finansiering genom olika insatser som pågår inom området hållbar stadsutveckling, se 5.3 Samordnad finansiering.
- Viable Cities arbetar vidare med att utveckla former för klimatinvesteringsplaner för städer med sikte på att stödja samtliga städer i satsningen Klimatneutrala städer 2030 samt som en del i det internationella arbetet med missionen och tillgängliggöra insikter och verktyg för många fler.

4.5. Samspel med EUs mission klimatneutrala städer

Viable Cities samverkar nära med de stödstrukturer som byggs upp kring EUs mission om klimatneutrala städer 2030 – såväl plattformen för genomförande av EUs mission, NetZeroCities som CapaCITIES, som syftar till att bygga nationella plattformar i fler länder, som partnerskapsprogrammet Driving Urban Transitions (DUT). Viable Cities är också delaktiga i diskussionen på EU-nivå om närmare samverkan och synergier med system-missionen om klimatanpassning (Adaptation to Climate Change), liksom med "New European Bauhaus".

5. Myndigheternas åtaganden

Myndigheterna åtar sig att samverka inom ramen för Klimatkontrakt 2030. Myndigheterna bidrar på så sätt till syftet med det missionsdrivna arbetet att ställa om till klimatneutrala städer 2030 med ett gott liv för alla inom planetens gränser.

Under 2024 fortsätter myndigheterna att utveckla stödjande strukturer och nya arbetssätt för en mer sammanhållen, strategisk och lärande utvecklingsprocess. I denna fungerar Rådet för hållbara städer som ramverk och strategiskt forum för myndighetssamverkan, Svensk modell för Hållbar utveckling, som operativ plattform för myndighetssamverkan och Klimatkontrakt 2030 som gemensamt innovations- och testlabb för de 23 städerna och myndigheterna.

Som en del av det kommer Klimatkontraktsmyndigheternas innovationsteam tillsammans ansvara för att driva följande innovationsprocesser: Policylab (5.1), Systemdemonstratorer (5.2) och Lokal portföljanalys (5.3). Arbetet innebär även medverkan i Transition Lab som Viable Cities faciliterar. Myndigheterna avser att på Arena klimatkontrakt, mötesplatsen för dialogverkstad mellan kommunerna och myndigheterna, under 2024 särskilt fokusera på utvecklingen av Klimatkontrakt 2030 som innovation av governance. (se 6.1)

Myndigheterna åtar sig att fortsätta det gemensamma arbetet kring följande utveckling under 2024 för att stödja kommunernas klimatomställning:

5.1. Smart policyutveckling

Tillsammans med kommunerna samverkar myndigheterna för att identifiera och bidra till utvecklingen mot mer ändamålsenliga regelverk och andra styrmedel för hållbar stadsutveckling och klimatomställning samt öka förståelse och kunskap om befintliga regelverk. Med kommunernas utvecklingsbehov i en accelererad klimatomställning som fokus, ska processen fortsatt bygga på proaktiv dialog och ömsesidigt lärande.

Under 2024 fortsätter arbetet med policylabb inom ett eller flera av de identifierade utmaningsområdena: inkluderande och hälsofrämjande mobilitet, markanvändning och markanvisning, energiplanering- och energieffektivisering samt cirkulära resurs- och materialflöden. Ett gemensamt utvecklings- och planeringsarbete pågår genom samverkan och dialoger för att förtydliga policyutmaningar och identifiera huvudaktörer, samt säkerställa omställningspotential av policylabb.

5.2. Stöd till forskning, innovation och utveckling

Myndigheterna finansierar insatser för forskning, innovation, utveckling och systeminnovation som stödjer en snabbare klimatomställning. Myndigheternas

stöd riktar sig till olika typer av forskning, innovation, tillämpning och demonstration och till viss del investeringsstöd. Stöd tillhandahålls genom öppna utlysningar och andra former såsom till exempel beställarnätverk, behovsägarnätverk och innovationsupphandling.²

Under 2024 åtar sig myndigheterna att fortsatt utveckla och finansiera nya typer av insatsformer, såsom: Systemdemonstratorer för klimatneutrala städer, (Läs mer under 6.5) och Urban Twin Transition Center³ för digitalisering som ger bättre stöd för städers klimatomställning.

5.3. Samordnande insatser kring finansiering

Myndigheterna utvecklar löpande samordningen kring insatser som pågår inom hållbar stadsutveckling och klimatomställning för att skapa bättre framförhållning och samlad information.

Baserat på den innovationsprocess om metodutveckling för lokala portföljanalyser som genomfördes 2023 avser myndigheterna att under 2024 leverera sammanställda utdata från vissa av myndigheternas finansiering till samtliga 23 kommuner. Innovationsarbetet kommer även att fortsätta under 2024 i syfte att dels höja kvaliteten och täckningen av levererade data, dels genom ett eller flera fördjupningsprojekt i samarbete med vissa intresserade kommuner för att effektivisera processen och öka nyttan hos mottagarna. Det långsiktiga målet med portföljanalyserna är att arbetet ska bidra i arbetet med städers klimatinvesteringsplaner.

Hållbarstad.se är Rådet för hållbara städers gemensamma webbplats. Här har myndigheterna åtagit sig att löpande publicera information om finansieringsmöjligheter och utlysningar samt samlat kunskapsstöd från alla ingående myndigheter som är med i Rådet för hållbara städer⁴.

5.4. Deltagande i europeiska initiativ för hållbara städer

Myndigheterna ingår och arbetar med flera olika europeiska initiativ för att stödja utvecklingen av hållbara städer och samhällen.

I arbetet med att stödja svenskt deltagande i forskningsprogrammet Horisont Europa 2021–2027 ingår att bidra i utformning av utlysningar och aktiviteter samt informera och ge råd till aktörer som planerar att delta i ansökningar i olika europeiska satsningar. Myndigheterna samverkar även i genomförandet av EU:s regionala utvecklingsfond 2021–2027 med insatserna för hållbar urban utveckling.

³ Se [pressmeddelande från Internetstiftelsen](#)

⁴ Boverket, Energimyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Formas, Länsstyrelserna, Myndigheten för delaktighet, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, ArkDes (Statens centrum för arkitektur och design) Statens konstråd, Sveriges Kommuner och Regioner, Tillväxtverket, Trafikverket och Vinnova

Myndigheterna fortsätter medverka i partnerskapet Driving Urban Transitions to a Sustainable Future (DUT) där utlysningar och andra aktiviteter inom området hållbar stadsutveckling kommer att vara aktuellt under de kommande åren samt EU-kommissionens satsning "New European Bauhaus",⁵ European Urban Initiative (EUI)⁶ och Urbact⁷.

Myndigheterna bidrar även för att utveckla stödjande funktioner för de städer som valts ut att ingå i missionen på EU-nivå om 100 klimatneutrala städer 2030. Ett exempel är programmet "CapaCITIES"⁸. Genom "CapaCITIES" initieras och stärks nationella förändringsprocesser för att etablera nationella nätverk och styrningsstrukturer.

6. Strategiska utvecklingsprojekt 2024

De strategiska utvecklingsprojekten är viktiga acceleratorer för framväxten av ett ekosystem kring missionen om Klimatneutrala städer 2030 och utgör en gemensam plattform och arena för samverkan och lärande.

Under 2024 kommer följande strategiska utvecklingsprojekt att bedrivas inom Viable Cities Transition Lab, med syfte att vid den kommande revideringen av Klimatkontrakt 2030 kunna vidareutveckla innehållet i kontraktet.

6.1. Governance

Utvecklingen inom governance för klimatomställning, både på lokal nivå och mellan lokal, nationell och även EU-nivå, är grundläggande för en bredare kraftsamling och effektivare systemförändringar. Det handlar om att koordinera och leda olika aktörer på olika nivåer i syfte att snabba på klimatomställningen och bromsa klimatförändringarna för att kunna bygga en hållbar framtid. Governance innebär att många aktörer på olika styrvågar arbetar tillsammans för att gemensamt gå bortom det man som enskild aktör har direkt rådighet över för att förverkliga mål och mission. Det innebär ett systemskifte mot ett helhetstänkande inom offentlig förvaltning och en mer nätverksbaserad styrning. Governance syftar på processen och strukturen för att styra, leda och reglera en organisation, ett samhälle eller ett system. Det handlar om hur beslut tas, hur mandat och ansvar fördelas, och hur regler och riktlinjer upprätthålls och efterlevs. Det är en komplex process som involverar politiska,

⁵ New European Bauhaus lyfter fram betydelsen av estetiska, sociala och kulturella värden i den gröna omställningen

⁶ European Urban Initiative, är en hubb för hållbar stadsutveckling på EU-nivå. EUI ska erbjuda stöd till städer för att förbättra och öka sin kapacitet i att utforma strategier, policyer och projekt för hållbar stadsutveckling. (urban-initiative.eu)

⁷ Urbact är ett europeiskt samarbetsprogram för utbyte och lärande inom hållbar stadsutveckling, Tillväxtverket.

⁸ Energimyndigheten och Viable Cities deltar

ekonomiska, tekniska och sociala aspekter som i sin tur kräver samarbete och engagemang från en bredd av samhällsaktörer.

Inför 2024 finns ett fortsatt stort utvecklingsbehov för en djupare förståelse för vad transformativ governance innebär och hur kommuner och städer kan arbeta med det i praktiken. Med erfarenheter och insikter från de första stegen kommer ett gemensamt analysstöd för klimatkontrakt att vidareutvecklas. Detta är ett arbete som måste ske i nära samarbete mellan Viable Cities, myndigheterna och kommuner. Arbetet kommer att samordnas av programkontoret som säkerställer ett förstärkt fokus på analys och uppföljning inom Arena Klimatkontrakt under 2024.

Mobiliseringen med hjälp av Klimatkontrakt 2030 har visat sig vara framgångsrikt och kommer fortsätta utvecklas för att ytterligare stärka, skala upp, bredda och snabba på omställningsarbetet. Det krävs en tydligare behovsorientering / prioritering och skarpare åtaganden från flera håll; från de nationella myndigheterna, från kommunerna och också kopplat till Viable cities roll / åtaganden.

Klimatkontraktet är ett nytt och innovativt verktyg för governance som bygger en långsiktig strategisk process från lokal till internationell nivå utifrån den gemensamma missionen om klimatneutrala och hållbara städer 2030.

6.2. Klimatinvesteringsplaner

En grundtes i missionsdriven innovation är att staten och offentliga organisationer på olika nivåer i samhället tar en aktiv roll i att samskapa och omforma marknader i samspel med näringslivet och andra samhällsaktörer som akademi och civilsamhälle.

Klimatinvesteringsplaner är en central del i arbetet med en utvecklad governance för missionen och under 2024 kraftsamlar vi inom Klimatinvesteringsplaner på flera områden; analyser och test om hur klimatinvesteringsplaner kan kopplas till ordinarie beslutsprocesser, inklusive färdplaner för klimatneutralitet på stadsnivå, analyser av nödvändiga klimatinvesteringar inom områden med stor påverkan på klimatutsläpp, exempelvis värme/kyla, mobilitet, mat osv, ekonomiska analyser av multipla nyttor av klimatomställning, exempelvis där klimatomställning kan bidra till såväl kostnadsbesparingar som kvantifierade nyttor som exempelvis ökad hälsa, fler arbetstillfällen, trygghet etc., hur hållbarhetsindikatorer kan införlivas mer systematiskt inom kommersiell förvaltning och kontraktshantering.

Under 2024 vidareutvecklas Viable Cities finansiella dashboard och införlivar investeringsplanssidan, finansiella indikatorerna och de finansieringsflöden som tillhandahålls av olika nationella myndigheter (se avsnitt 5.3). Funktionerna hos olika finansiella instrument kommer att kartläggas och ett antal lärcase startar där finansiella färdplaner tas fram. Dessutom kommer en utvecklad samverkan med

investerare för att diskutera hur man mobiliserar privat finansiering för klimatneutrala städer.

Arbetet med Klimatinvesteringsplaner i Sverige hänger nära samman med vad som händer inom plattformen för genomförande av missionen om klimatneutrala städer på europeisk nivå, NetZeroCities.

6.3. Konkurrenskraft genom omställning

En stark mobilisering för omställning till klimatneutralitet kan ge förutsättningar för företag i Sverige att utveckla nya affärsstrategier, och helt nya marknader, som i sin tur ger konkurrenskraft genom att driva en omställning till ett klimat neutralt och hållbart samhälle. Detta är avgörande för Sveriges ambition att vara världens första fossilfria välfärdsland och vårt klimatpolitiska ramverk. Företagens roll i klimatomställningen är central, både som stora utsläppare av växthusgaser men också som leverantör av lösningar för klimatomställning och klimatanpassning.

Under 2024 krafsamlar Viable Cities inom initiativet Klimatkonkurrenskraft för att tillsammans med en rad andra aktörer utforska vilka systemiska förändringar som kan accelerera samverkan kommun-näringsliv för att uppnå missionen klimatneutrala städer 2030 med ett gott liv för alla inom planetens gränser. Samverkan med de myndigheter som signerar Klimatkontraktet är i detta arbete centralt för att kunna driva policyförändringar. Initiativet är främst riktat mot de 23 städer som signerar Klimatkontrakt 2030, med målsättningen att skapa kunskap som kan användas i alla svenska kommuner.

Syftet är att tillsammans krafsamla kring viktiga insatsområden kopplat till städernas omställningsresor där företagen mobiliseras och är systematiskt engagerade. En viktig del i arbetet är att stärka varandra i att möta de möjligheter och utmaningar som EUs satsning på bland annat "Fit for 55" innebär. Exempel på insatsområden är upphandling, kompetensförsörjning, näringslivsutveckling och etablering. I arbetet ingår att granska möjligheten att använda kommunala policydokument som upphandlingspolicy, näringslivsprogram och samt ägardirektiv för kommunala bolag för att driva utvecklingen. I arbetet samverkar Viable Cities även med näringslivsorienterade organisationer och initiativ på internationell, nationell och regional nivå där en viktig aspekt är en rättvis och inkluderande omställning.

6.4. Medborgarengagemang

Nuvarande samhällsutmaningar innebär att flera kriser sammanfaller med klimatkrisen. Det gäller bland annat pandemin, kriget i Ukraina, kriser vad gäller energi, mat, råvaror och kritiska mineraler, biodiversitet och demografi. Utmaningarna förstärks av att vi samtidigt upplever en demokratisk utveckling där en växande andel av befolkningen känner sig utanför.

Under 2024 att vidareutvecklas samarbetet mellan städer, myndigheter och andra aktörer för att skapa förutsättningar för medborgarengagemang i klimatomställningen. Inte minst genom utveckling av nya former av medborgarinvolvering i lokala klimatkontrakt och samspel med europeiska satsningar på området.

Under 2024 mobiliseras ett antal lärcase, tester och satsningar inom medborgardeltagande som syftar till att ge reellt inflytande till medborgarna för att snabba på klimatomställningen.

Detta ökar behovet av satsningar som syftar till inkludering och att sätta medborgarna i centrum för omställningen till klimatneutralt och hållbart samhälle, bland annat genom nya former för medborgarinvolvering (exv medborgarråd) och utveckling av attraktiva livsmiljöer (exv New European Bauhaus) och politik för gestaltad livsmiljö. Medborgarnas kunskap och expertis måste tas tillvara i de beslut som påverkar deras liv, och dessa beslut måste förankras med det stora flertalet för att kunna leda till åtgärder och förändringar i den takt och omfattning som krävs.

6.5. Systemdemonstratorer

Systemdemonstratorer för klimatneutrala städer är ett strategiskt utvecklingsprojekt inom Klimatkontrakt 2030. Förväntan på systemdemonstratorerna är att de ska ha en väsentlig roll i städernas förmåga att snabba på omställningen samt skapa hög synlighet och engagemang lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

Satsningen har en tydlig inriktning mot missions-orienterad innovation, och betonar tydligt vikten av systemperspektiv i omställningsarbetet. En viktig del i insatsformen är ett portföljtänk, där flera åtgärder, initiativ och experiment tillsammans utgör en större helhet. Systemdemonstratorerna tar sin utgångspunkt i centrala områden i Klimatkontrakt 2030 och är tänkta att bidra till utveckling av kontraktet utifrån insikter från arbetet.

Viable Cities och myndigheterna åtar sig att bidra till att systemdemonstratorerna lyfts i viktiga sammanhang på nationell och internationell nivå samt att dra nytta av insikterna från systemdemonstratorerna i syfte att möjliggöra uppskalning. Samtliga kommuner inom Klimatkontrakt 2030 åtar sig att dra nytta av insikterna från systemdemonstratorerna i syfte att möjliggöra uppskalning.

6.6. Mission klimatneutrala städer 2030 internationellt

Under 2024 sker en fortsatt mobilisering och utveckling för att stärka kopplingen mellan det svenska och europeiska arbetet med missionen klimatneutrala städer 2030. Det sker inom en rad initiativ som involverar såväl städer, myndigheter som Viable Cities som program. Exempel är NetZeroCities (som är en plattform för genomförande av Cities Mission, med utvecklingsarbete kring bland annat

Climate City Contract och Climate Investment plans), partnerskapet Driving Urban Transitions (med forsknings- och innovationsprojekt inriktade mot 15-minutersstaden, energipositiva stadsdelar och cirkulär urban ekonomi) samt CapaCITIES (som utvecklar nationella stödplattformar likt Viable Cities i fler europeiska länder).

New European Bauhaus-initiativet lanserades av EU-kommissionen i januari 2021, och kopplar samman EUs gröna giv med vår byggda miljö. I genomförandeplanen för Cities Mission pekar EU-kommissionen på att EUs Climate City Contract ska möjliggöra medverkande städer att integrera och stärka värden och principer i New European Bauhaus-initiativet i sina planer för klimatneutralitet. Arbete kring New European Bauhaus sker i samverkan med Boverkets (Rådet för hållbara städer) regeringsuppdrag att samordna Sveriges medverkan i New European Bauhaus.

På ett liknande sätt som EU mobiliserar 112 städer sker ett samarbete i Urban Transitions Mission inom det globala initiativet Mission Innovation, där en första etapp avser att samla cirka 300 globala städer.

7. Gemensamt arbete kring uppföljning, utvärdering och uppdatering

Viable Cities och kommunen är överens om att genomföra en årlig uppföljning av kommunens resultat inom ramen för Klimatkontrakt 2030. Viable Cities tar fram underlag för en årlig uppföljning på kommunal och nationell nivå.

7.1. Viktigaste uppdateringar för kommunen

Järfällas klimatkontrakt följer samma struktur som tidigare versioner gällande struktur, förankring och hur kontraktet förhåller sig till beslutade styrdokument. Sedan den första versionen av klimatkontraktet signerades i december 2020 har arbetet med att förankra och implementera målet om klimatneutralitet intensifierats. Järfälla har påbörjat framtagandet av en ny översiktsplan, där målet om klimatneutralitet genomsyrar flera av momenten. Bland annat har man formulerat 15 principer för hållbar utveckling samt fyra målbilder som ska ligga till grund för översiktsplanens utformning. Vidare kommer översiktsplanens alternativ att klimatberäknas, för att synliggöra klimatpåverkan från olika planeringsalternativ och laborera med olika vägval för att minska klimatpåverkan så långt som möjligt. Under 2023-2024 genomförs en hållbarhetsbedömning av nya översiktsplanen för att säkerställa en fortsatt hållbar utveckling av Järfälla med sikte på år 2050.

Järfällas miljöplan har reviderats med nya mål inom klimatområdet, för att befästa kommunens

ambition om en klimatneutral kommun 2030. Inriktningsmålet för minskad klimatpåverkan säger att

Järfälla ska vara klimatneutralt 2030 och klimatpositivt 2050 och alltid sträva efter att energieffektivisera. Järfälla ska ta sitt ansvar för att bidra till det globala klimatmålet, i enlighet med Parisavtalet. Utöver inriktningsmålet har den nya Miljöplanen även uppdaterats med ett antal effektmål kopplat till klimatomställningen, bland annat att utsläppen av växthusgaser i Järfälla som geografisk yta ska minska med minst 15 procent per år, i enlighet med koldioxidbudgeten.

Det pågår ett intensivt arbete för att implementera Järfällas koldioxidbudget och startades en intern klimatorganisation upp, med syfte att synliggöra vikten av att integrera flera olika verksamheter i klimatomställningsarbetet. Järfälla har också breddat sitt regionala samarbete genom medverkan i Klimatarena Stockholm och underskrift av Klimatlöftet.

Flera av kommunens nya klimatrelaterade styrdokument följs upp för att säkerställa framdrift. Handlingsplanen för klimatneutrala Barkarbystaden som antogs i kommunstyrelsen i slutet av 2021 har börjat implementeras och flera av de föreslagna åtgärderna har påbörjats eller genomförts, bland annat etablering av ett energinätverk för bostadsrättsföreningar samt NollCO₂-certifiering av nya, kommunala byggnader.

Framåt ser kommunen bland annat ett behov av att samordna hanteringen av de massor som uppkommer i samband med nybyggnation, varför en lokal masshanteringsstrategi går upp till beslut under hösten 2023. Masshanteringsstrategin ska synliggöra processen för hur hanteringen av massor ska gå till och bidra till ett gemensamt arbetssätt och uppföljning av masshanteringen.

7.2. Mest angelägna erfarenheter att dela för kommunen

Under det senaste året har Järfälla utökat sitt deltagande i Klimatarena Stockholm⁹, en regional samverkansplattform för klimatneutral byggnation i Stockholmsregionen. Järfälla har tillsammans med många andra aktörer signerat ett klimatlöfte, som innebär att aktörerna ställer sig bakom målet om att alla bygg- och anläggningsprojekt i Stockholms län genomförs klimatneutralt och förvaltas resurseffektivt senast 2030. Kopplat till Klimatarena finns ett antal arbetsgrupper för att dela erfarenheter och överbygga hinder som finns för att accelerera klimatneutrala bygg- och anläggningsprojekt, exempelvis inom återbruk, cirkulär planering och klimatberäkningar. Det arbetet som genomförs inom Klimatarena kan med fördel inspirera och delas med andra regioner för att uppnå en storskalig klimatomställning av bygg- och anläggningssektorn.

⁹ <https://klimatarenastockholm.se/>

Järfälla har även startat upp ett intensivt arbete med Positive Energy Districts (PED) och Positive Energy Process (PEP), för att undersöka hur områden i Järfälla kan uppnå en positiv energibalans och därmed bidra till en överskottsproduktion av förnybar energi. Ett stort fokus ligger på att dela energi mellan fastigheter och att producera och lagra förnybar el. Även här kan framtida lärdomar delas för att uppnå ett robust och hållbart energisystem.

Järfälla kommun driver även projektet CERO, där flera stora arbetsgivare i Järfälla tillsammans arbetar för att minska utsläppen från anställdas pendlings- och tjänsteresor. Under 2023 har projektets samarbetspartners utökats från sju till nio stycken, vilket skapar goda förutsättningar att minska utsläppen av växthusgaser ytterligare. Att etablera en kontakt och ett gott samarbete med näringslivet i kommunen är avgörande för att minska utsläppen av växthusgaser och tillsammans arbeta mot såväl lokala som globala klimatmål.

Järfälla kommun lägger stor vikt vid uppföljning av antagna mål och styrdokument för att säkerställa att vi rör oss i rätt riktning. I miljöbarometern¹⁰ kan invånare, kommuner och andra intressenter följa hur arbetet går och ta del av värdefull statistik och åtgärdsuppföljning inom hållbarhetsområdet. Här finns även uppföljning av de åtgärder som togs fram i det genomförda projektet Klimatneutrala Barkarbystaden 2030.

7.3. Viktigaste uppdateringar för Viable Cities

Under 2023 har Viable Cities arbete med att underlätta processen kring klimatkontrakt utvecklats. Viable Cities som program har också förberett en ny flerårig fas i programmet. Dessutom har ett betydande utvecklingsarbete skett kring klimatinvesteringsplaner och den nya insatsformen systemdemonstratorer har tagit nya steg. I det internationella samarbetet kring missionen har en process på EU-nivå kring klimatkontrakt etablerats och flera svenska städer har haft framgång i att bli delaktiga i arbetet med missionen om klimatneutrala städer med finansiering från Horisont Europa.

7.3.1 Processen kring klimatkontrakt

Under 2023 har arbetet gått vidare med att utveckla Viable Cities roll som underlättare av processen kring klimatkontraktet i samspel med de 23 städerna och 6 myndigheter som hittills är signatärer. Vidareutveckling har gjorts av plattform för snabbare lärande genom Viable Cities Transition Lab Forum, City Labs, Klimatfrukostar och en rad olika format för möten mellan städer och myndigheter och andra aktörer. Vidare har samspelet med de signerande myndigheterna utvecklats för att fördjupa processen med Klimatkontrakt 2030 ytterligare. Parallellt har arbetet fortsatt i de 23 städerna med att utveckla olika former av lokala klimatkontrakt som en del i att

¹⁰ <https://jarfalla.miljobarometern.se/>

mobilisera lokala omställningsarenor med företag, offentlig verksamhet, akademi och forskningsinstitut och civilsamhälle. Mobiliseringen på EU-nivå med de 112 städer som är föregångare i missionen om klimatneutrala städer 2030 har också inneburit en process med att etablera klimatkontrakt där Viable Cities är delaktiga. Viable Cities ser ett ökat behov av att skapa synergier och arbeta med att utveckla stödet till lärande mellan städer och vidareutveckla gränssnitten mellan lokal, nationell och internationell nivå. Allt för att stärka den kollektiva förmågan till omställning.

7.3.2 Strategiskt arbete inför ny fas av programmet

Att på olika sätt skala upp relevanta satsningar för större effekt och snabbare takt i omställningen är en avgörande del i Viable Cities arbete framåt. Dessutom står det klart att det fortsatta arbetet behöver ske i en situation där multipla kriser sammanfaller med klimatkrisen. Under året har ett omfattande strategiarbete genomförts som förberedelse inför nästa fleråriga fas i programmet. Viable Cities har i oktober lämnat in en ansökan om att bli ett av programmen inom den nya missionsinriktade programformen Impact Innovation. Parallellt lämnas underlag in för nästa fas som strategiskt innovationsprogram där en utvärdering av programmets första sex år färdigställts. Viable Cities har också på olika sätt lämnat inspel till regeringens kommande klimatpolitiska handlingsplan, den kommande forsknings- och innovationspropositionen och och bidragit till SKRs beredning¹¹ om hur kommuner och regioner kan förbättra och intensifiera arbetet med klimatanpassning och minskad klimatpåverkan.

7.3.3 Strategiska insatser för uppskalning och acceleration

Som en del i arbetet med klimatkontrakt har ett fortsatt utvecklingsarbete med klimatinvesteringar för städers omställning skett både i Sverige och i det Europeiska samarbetet. Inom ramen för detta har också dialogen utvecklats med relevanta finansaktörer. Under året har även arbetet med digitalisering intensifierats och i november etablerades Urban Twin Transition Centre i samverkan med Viable Cities. Arbeta har också inletts med att förbereda processer för ökat medborgarengagemang / -deltagande för att skapa metoder och insikter som kan användas av många städer. Under året har i samarbete med Viable Cities även en forskarskola för rättvis omställning i städer startats vid Linköping universitet. Lunds universitet har även, i samarbete med Viable Cities, lanserat en Massive Online Open Course, MOOC: Cities, Climate and Change: Pathways and Opportunities. Även arbetet kring storytelling och kommunikation för omställning har vidareutvecklats. Nästa steg i arbetet med att utveckla en ny insatsform, Systemdemonstratorer, har tagits med finansiering från Vinnova och Viable Cities av två systemdemonstratorer: CoAct i Lund som fokuserar både på hållbar mobilitet och energipositiv stadsdel, och SnabbSam i Stockholm som inriktas på en fossilfri stadskärna. Andra städer är

¹¹ Rättvis och hållbar omställning för klimatet – Förslag från SKR:s programberedning för hållbar omställning, SKR, september 2023

angelägna om att kroka arm i dessa satsningar för att lära tillsammans. Femton förstudier har finansierats inom Viable Cities för att utforska hur vi kan ge än mer kraft till städernas omställning inom tre områden: medborgarengagemang, klimatinvesteringar och regional samverkan.

7.3.4 Internationella allianser kring missionen

Fortsatt arbete med mobilisering av städer och länder kring missionen, där Viable Cities är delaktiga sker på flera sätt (exv NetZeroCities, Driving Urban Transitions, CapaCITIES, Urban Transitions Mission). Under året publicerades en utvärdering beställd av EU-kommissionen av arbetet inom EU med de fem missionerna¹². Den drar bl a slutsatsen att missionen Climate-neutral and smart cities 2030 (Cities Mission) redan har åstadkommit en betydande mobilisering för snabbare klimatomställning i städer. Utvärderarna pekar på att inrättandet av Cities Mission var viktigt och lägligt för att ta itu med "implementeringsgapet" och de systemutmaningar som enskilda städernas klimatarbete aldrig kan lösa på egen hand.

Viable Cities har fortsatt sitt arbete som en av många internationella partners i NetZeroCities för att underlätta omställningen i de 112 städer (varav sju svenska). NetZeroCities har i dialog med EU-kommissionen utformat klimatkontrakt för städer i hela EU som verktyg för snabbare klimatomställning. Här är klimatinvesteringar en viktig del. Ambitionen är, liksom i Viable Cities arbete i övrigt, att lärdomar, metoder och verktyg ska komma till nytta för många fler städer i deras omställning. Inom ramen för NetZeroCities har svenska städer haft framgång och beviljats stöd i flera satsningar för att förstärka sitt arbete med klimatomställningen. Exempelvis har Malmö, Uppsala och Umeå fått stöd i satsningen Pilot Cities (totalt cirka 45 milj kr), och inom satsningen Twinning som inriktas på lärlpartners för omställning finns Luleå (som matchas med Umeå) och Lund bland de städer som har blivit utvalda och matchade med pilotstäder.

I det arbete som bedrivits i ett antal år på global nivå inom Climate Smart Cities Challenge, och som involverar en rad svenska aktörer, tas nya steg i att vidareutveckla arbetet. Det handlar bland annat om att sammankoppla de fyra systemdemonstratorerna inom initiativet med de två svenska liksom att verka för mobilisering av kapital. Samarbetet med UN-Habitat är centralt i detta och en dialog förs om bredare samverkan med UN-Habitat med utgångspunkt i städernas klimatomställning. Likaså har dialog inletts om ett bredare samarbete med Världsnaturfonden WWF kring städernas klimatomställning i Sverige såväl som internationellt.

¹² Alasdair Reid et al. Study supporting the assessment of EU Missions and the review of mission areas - Mission areas review report. 10.2777/61143, Europeiska kommissionen, 2023

7.4. Viktigaste uppdateringar för myndigheterna

Inom Klimatkontrakt 2030 har myndigheterna under 2023 arbetat gemensamt med fyra innovationsprocesser. Inom Smart policyutveckling har fem utmaningar identifierats för policylab. I två städer testas Systemdemonstratorer för klimatneutrala städer. En metod för lokal portföljanslys har testats och skalas upp. En fördjupad analys kring Klimatkontrakt som modell för utvecklad governance har genomförts.

7.4.1 Smart policyutveckling

Under 2023 genomfördes flera gemensamma workshops med klimatkontraktskommuner och klimatkontraktsmyndigheter, för att påbörja utvecklingen av mer ändamålsenliga regelverk och andra styrmedel. Fem utmaningsområden identifierades och dessa kartlades och utreddes vidare med mål att fatta beslut om uppstart av flera så kallade policylab inom ett eller flera av de identifierade områdena. Representanter från myndigheterna arbetade vidare mellan workshopparna med att bearbeta data som kom fram och planerade för kommande arbete. Allt arbete skedde under utforskande och lärande former med alla inblandade.

7.4.2 Systemdemonstratorer

Under 2023 har satsningen på Systemdemonstratorer för klimatneutrala städer fortsatt. Utlysningen Systemdemonstratorer för klimatneutrala städer – Planeringsfas genomfördes, och två städer beviljades stöd. Utlysningen kommer under 2024 sömlöst att följas av utlysningen Systemdemonstratorer för klimatneutrala städer – Genomförandefas, vilken endast kommer vara öppen för samma två städer som beviljats stöd i Systemdemonstratorer för klimatneutrala städer – Planeringsfas.

7.4.3 Lokala portföljanalyser

Under 2023 har myndigheterna fortsatt att utveckla en metod för portföljanslys av myndigheternas samlade finansiering till städer. Metoden har under året testats i dialog med fem av kommunerna. Syftet har under året varit att undersöka och identifiera användningsområden i kommunerna, samt för att möjliggöra för en uppskalning till samtliga 23 kommuner. Årets arbete och genomfört test presenterades och vidareutvecklades gemensamt under Transition Lab Forum i Kristianstad under hösten.

7.4.4 Stärkt myndighetssamverkan

Under 2023 har myndigheterna inom Rådet för hållbara städer beviljats medel från det nationella programmet inom Europeiska regionalfonden (Eruf) för att utveckla en mer operativ myndighetsgemensam samverkansplattform. Samverkansplattformen har fått namnet Svensk modell för hållbar urban utveckling. Syftet är att kraftsamla kring myndigheternas mer operativa arbete och utveckla ett samordnat och

gemensamt arbete för att stärka kommunernas innovationsförmåga. För att öka synergier och lärandet mellan flera av myndigheternas närliggande uppdrag och initiativ beslutade Rådet för hållbara städer att under 2023 se över hur Rådet kan stärkas i sin roll som strategiskt forum och utgöra ett ramverk för den operativa samverkansplattformen Svensk modell för urban hållbar utveckling och Klimatkontrakt 2030 som en gemensam innovations- och testlabb för de 23 städerna och myndigheterna samt ytterligare andra identifierade närliggande initiativ.

7.4.5 Klimatkontrakt som governancemodell

Utvecklingen inom governance för klimatomställning, både på lokal nivå och mellan lokal, nationell och även EU nivå, utgör grundläggande förutsättningar för bredare kraftsamling och effektivare systemförändringar. Under 2023 riktade myndighetssamverkan, med Vinnovas analysstöd, ett särskilt fokus på governancefrågorna. I nära samarbete med Viable Cities och med aktiv medverkan av både myndigheterna och städerna, genomfördes ett strategiskt analysprojekt "Klimatomställning av städer – en svensk modell för att öka takten i omställning." Utifrån de praktiska erfarenheterna under de senaste två decennierna, har begreppet "governance" för klimatomställning kunnat tas fram ur ett operativt perspektiv. Governance används när en myndighet behöver gå bortom det man har direkt rådighet över för att förverkliga ett mål, vilket också innebär systemskiften att gå från stuprörsbaserad verksamhet till helhetstänkande inom offentlig förvaltning. I governance samverkar myndigheten med näringsliv, civilsamhälle och akademi.

9. Kontraktet

Parterna är överens om att dessa gemensamma åtaganden, såsom de formuleras ovan, ska gälla för 2024. Den första versionen av Klimatkontrakt 2030 signerades 2020, den andra 2021 och den tredje 2022. Klimatkontraktet ska uppdateras och förnyas inför varje nytt år.

Klimatkontrakt 2030

Mellan Järfälla kommun, myndigheterna
Energimyndigheten, Vinnova, Formas, Tillväxtverket,
Trafikverket, Naturvårdsverket samt Viable Cities.

Stockholm 2023-12-08 Parterna är överens om att dessa gemensamma åtaganden, såsom de formuleras ovan, ska gälla för 2024. Den första versionen av Klimatkontrakt 2030 signerades 2020, den andra 2021 och den tredje 2022. Klimatkontraktet ska uppdateras och förnyas inför varje nytt år.

Eva Ullberg

Kommunstyrelsens ordförande,
Järfälla kommun

Olga Kordas

Programchef,
Viable Cities

Robert Andrén

Generaldirektör,
Energimyndigheten

Darja Isaksson

Generaldirektör,
Vinnova

Johan Kuylenstierna

Generaldirektör,
Formas

Elisabeth Backteman

Generaldirektör,
Tillväxtverket

Roberto Maiorana

Generaldirektör,
Trafikverket

Björn Risinger

Generaldirektör,
Naturvårdsverket

Bilaga 1 – Länkar till dokument

Nedan finns länkar till de mest relevanta dokumenten i relation till Klimatkontrakt 2030 för Järfälla kommun.

- [Klimatkontrakt 2030 Järfälla ver 2020](#)
- [Klimatkontrakt 2030 Järfälla ver 2021](#)
- [Klimatkontrakt 2030 Järfälla ver 2022](#)
- [Översiktsplan för Järfälla kommun](#)
- [Miljöplan 2023-2030](#)
- [Handlingsplan för Klimatneutrala Barkarbystaden](#)
- [Klimat- och energiplan](#)